

عنوان دستور	بررسی موضوعات مرتبط با مالکیت فکری در ایران
شرح دستور	<p>حمایت و صیانت از دارایی های فکری مخترعان و مبتکران نقش بسزایی در ترویج علم و فناوری داشته و از پیشنیازهای مهم تجاری سازی ایده ها و طرح های کاربردی در نظام ملی نوآوری محسوب می شود. به همین دلیل اکثر کشورها در قوانین خود، نحوه حمایت از مالکیت فکری را پیش بینی کرده و برای آن ساز و کارهای مشخصی تعیین نموده اند. مالکیت صنعتی نیز از شاخص های اصلی مالکیت فکری است که مواردی همچون اختراعات، علائم تجاری، طرح های صنعتی و غیره را دربر می گیرد. نظام ملی ثبت اختراع به عنوان یکی از ارکان نظام نوآوری نقش ویژه ای را در این نظام ایفا می کند و هرگونه کاستی و ناکارایی آن می تواند تأثیراتی مخرب بر فعالیت های نوآورانه بنگاه های تولیدی و خدماتی کشورها بر جا گذاشته و به رقابت پذیری ملی آسیب برساند. در توجیه نیاز به وجود نظام ثبت اختراعات و حفاظت از اختراعات ثبت شده می توان به چهار کارکرد برجسته این نظام یعنی ایجاد انگیزه، ارسال پیام، بازارآفرینی و تشویق افشا اشاره کرد که به اعتبار همین کارکردها می توان یک اختراع را برای جامعه ارزشمند دانست.</p> <p>قانون ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری در راستای حمایت از مالکیت صنعتی در بهمن ماه ۱۳۸۶ برای اجرای آزمایشی به مدت پنج سال به تصویب رسید و جایگزین قانون مصوب ۱۳۱۰ شد. قانون فعلی تاکنون سه بار تمدید شده است. مطالعات کارشناسی نشان داده است که علیرغم برتری های قانون فعلی با سلف خود، کاستی های مهمی در قانون وجود دارد. در همین راستا، نظر به اهمیت بسیار زیاد موضوع، طرح یک فوریتی «حمایت از مالکیت صنعتی (ثبت اختراعات، طرح های صنعتی، و علائم تجاری)» به مجلس ارائه، و مقرر شد که لایحه جامع «حمایت از مالکیت فکری» مشتمل بر دو بخش مالکیت ادبی و هنری و بخش مالکیت صنعتی تدوین شود. لازم به ذکر است که بخش اول در قالب «کتاب اول- مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط» در تاریخ ۱۳۹۳/۱۰/۱۷ به مجلس تقدیم شد و هم اکنون در کمیسیون های مرتبط مجلس در حال بررسی است. لایحه حمایت از مالکیت صنعتی نیز که موضوع مربوطه است با عنوان «کتاب دوم لایحه حمایت از مالکیت فکری» در تاریخ ۱۳۹۴/۷/۸ در مجلس وصول گردید که به نظر می رسد این لایحه دارای نقاط ضعفی است که مرتفع ساختن آن ها گامی به سوی جامع تر ساختن این لایحه و جلوگیری از پیش آمد مشکلات آینده خواهد بود.</p>
ایرادات و مشکلات مطروحه	<p>(۱) درخصوص مهم ترین ایراد وارده بر لایحه می توان به انشقاق مرجع ثبت اشاره کرد. در این لایحه وزارت صنعت، معدن و تجارت مسئول بررسی فنی و محتوایی موضوعات مالکیت صنعتی (اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری) شده و سازمان ثبت اسناد و املاک کشور، ثبت و صدور گواهینامه آنها را برعهده خواهد داشت. از طرف دیگر تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در ارزیابی و احراز شرایط ماهوی اختراعات لازم شمرده شده است. این چند تکه بودن مرجع ثبت باعث سردرگمی مخترعان، طولانی شدن فرآیند ثبت اختراعات و افزایش درز اطلاعات محرمانه مخترعین خواهد شد.</p> <p>(۲) در لایحه حتی تفکیک مشخصی بین وظایف وزارت صنعت، معدن و تجارت و آموزش، تحقیقات و فناوری وجود ندارد و حتی بخشی از لایحه نقض کننده بخش دیگری است، به این صورت که مسئولیت بررسی فنی و محتوایی براساس ماده (۱) لایحه به عهده وزارت صنعت و معدن گذاشته شده است ولی در ماده (۷) این مسئولیت با برعهده گذاشتن مسئولیت بررسی فنی و محتوایی به وزارت آموزش، تحقیقات و فناوری از وزارت صنعت سلب شده است.</p> <p>(۳) سیاست دیگری که دولت در لایحه مذکور دنبال می کند، قرار دادن قوانین مالکیت صنعتی و مالکیت ادبی و هنری در ذیل یک قانون واحد و به عنوان دو کتاب مجزاست، در حالی که نظام حمایت از مالکیت ادبی و هنری از لحاظ خاستگاه، مبنای حمایت، شیوه حمایت، شرایط حمایت، طول مدت حمایت، موضوع حمایت و ضمانت اجرای نقض مالکیت با مالکیت صنعتی متفاوت بوده و هیچ سنخیتی بین این دو قانون وجود ندارد که تحت یک عنوان ذکر گردند.</p> <p>(۴) متولی و مسئول حمایت از این دو مالکیت نیز با یکدیگر متفاوت است، چنان که در نظام ایران، متولی مالکیت ادبی و هنری وزارت ارشاد بوده و طبق لایحه مزبور، متولی مالکیت صنعتی وزارت صنعت پیشنهاد شده است، لذا ذکر این دو قانون تحت یک عنوان از لحاظ قانونگذاری صحیح نخواهد بود.</p>

<p>۵) در مقدمه توجیهی لایحه، به روز نمودن قانون فعلی و متناسب سازی آن با جامعه جهانی از زمره دلایل ارائه لایحه مذکور بیان شده است، لکن با مطالعه لایحه مذکور و بررسی مواد اصلاحی هیچ موردی در جهت متناسب سازی با قوانین بین المللی و به روز سایر کشورها مشاهده نشده و تنها دو مورد تغییر مرجع ثبت و ایجاد شورای هماهنگی مورد توجه قرار گرفته است .</p> <p>۶) با وجود آنکه بسیاری از فصول مالکیت صنعتی از قبیل رقابت غیرمنصفانه، حمایت از اختراعات کوچک، حمایت از اسرار تجاری و علائم جغرافیایی در قوانین اغلب کشورها و اسناد بین المللی ذکر شده و در نظام تقنینی ایران، راجع به آنها خلأ وجود دارد، لایحه واصل شده اشاره ای به آنها نکرده است. این درحالی است که از زمان تصویب قانون ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶ که به صورت آزمایشی و به مدت هشت سال اجرا شده، خلأها و مزایای آن مشخص گردیده است . ازاین رو انتظار می رفت در لایحه ای که دولت برای دائمی شدن قانون مذکور ارائه داده است، خلأهای قانون فعلی مورد توجه قرار گرفته و بسیاری از موضوعات مالکیت صنعتی که در نظام تقنینی ما مغفول مانده است، در لایحه مذکور مورد اشاره قرار می گرفت .</p> <p>۷) با اینکه در قانون برنامه پنجم توسعه، ارائه گواهی ممیزی علمی اختراعات از سوی مراجع ذیصلاح جهت ثبت ضروری شمرده شده است، اما بررسی شیوه اجرای قانون فعلی نشان می دهد که ثبت اختراعات در ایران تا حد زیادی به شیوه اعلامی دنبال می شود. همچنین در نقشه جامع علمی کشور بر ایجاد نظام ثبت اختراع امتحانی (اثباتی) در حوزه های اولویت دار تأکید شده است.</p> <p>۸) افشای اختراع در ایران از سه دیدگاه چگونگی افشا، زمان افشا و کفایت افشا در مقایسه با سایر کشورها و معاهدات بین المللی ضعف زیادی دارد . این درحالی است که حمایت دولت از اختراع و اعطای حق انحصاری بهره برداری از آن به مخترع در ازای افشای اطلاعات نهفته است.</p> <p>۹) عدم شمول منابع ژنتیک و اجزای تشکیل دهنده آنها و همچنین فرآیندهای بیولوژیک تولید آنها از قابلیت ثبت به عنوان اختراع، موجب تف سیرهای متعددی شده و در عمل ثبت اختراعات در حوزه بیوتکنولوژی را دچار چالش کرده است . این درحالی است که سهم زیادی از اختراعات ثبت شده در جهان به حوزه زیستی و بیوتکنولوژی اختصاص دارد.</p> <p>۱۰) فرآورده های دارویی نیز از موارد دیگری است که برخی از صاحب نظران این حوزه معتقد هستند که با توجه به ضعف توان رقابتی کشور با کشورهای پیشرو، حمایت از آنها در قالب اختراع به نفع کشور نیست و باید جزء موارد استثنا قرار گیرد .</p> <p>۱۱) اکثر صاحب نظران بر این نظر هستند که کاربردهای جدید نیز باید از دامنه شمول قانون خارج شود.</p>	<p>جمع بندی جلسه کارشناسی</p> <p>-</p>
<p>۱- یکپارچه شدن طرح و لایحه حمایت از مالکیت صنعتی</p> <p>۲- تهیه و تدوین قانون جامع در حوزه مالکیت فکری (با توجه به ضرورت و اهمیت آن از ابعاد مختلف نظیر فرآیند جذب سرمایه گذاری خارجی که مستلزم شفاف سازی و سهولت فضای کسب و کار در کشور است)</p> <p>۳- تنظیم قانون مربوطه با توجه به مواد ۶ و ۴ قانون بهبود مستمر محیط کسب و کار و با هماهنگی و کسب نظر از متخصصان بخش خصوصی</p> <p>۴- توجه بیشتر و بازنگری موارد زیر در متن لایحه پیشنهادی مالکیت صنعتی</p> <p>- ایجاد ساختار منسجم و یکپارچه در سطح کشور به عنوان مرجع ثبت اختراعات</p> <p>- اصلاح و به روزرسانی فرآیند ثبت به خصوص موضوع افشای موثر اطلاعات و بررسی ماهوی توسط کمیته فنی آموزش دیده</p> <p>- موارد استثنا از جمله ثبت اختراعات بیوتکنولوژی و فرآورده های دارویی</p> <p>- آموزش قضات و تربیت کارگزاران متخصص حوزه مالکیت فکری</p> <p>۵- به رسمیت شناختن ارزش سرمایه ای مالکیت فکری به عنوان دارایی نامشهود و تعریف مکانیزم ارزش گذاری آن</p>	<p>پیشنهاد دبیرخانه</p>

<ul style="list-style-type: none">- لایحه حمایت از مالکیت صنعتی، وصول شده در تاریخ ۹۴/۷/۸ در جلسه علنی شماره ۳۵۷ مجلس- طرح حمایت از مالکیت صنعتی (ثبت اختراعات، طرح های صنعتی و علائم تجاری)، وصول شده در تاریخ ۹۲/۹/۶ در جلسه علنی شماره ۱۵۶ مجلس- پیش نویس لایحه قانون جامع حمایت از حقوق مالکیت ادبی و هنری و حقوق مرتبط	مستندات مربوطه
---	---------------------------